

Μάρτυς τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δικαιοσύνης κατὰ πάσης μορφῆς Ὀλοκληρωτισμοῦ

Βίος τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Φιλίππου Μητροπολίτου Μόσχας (Μνήμη: 9ῆ Ἰανουαρίου)

Ὁ Ἅγιος Φίλιππος, Μητροπολίτης Μόσχας, κατὰ κόσμον Θεόδωρος, καταγόταν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν εὐγενῶν Κολιτσέφ, ἡ ὁποία κατεῖχε ἐξέχουσα θέσι στὴν Δούμα τῶν Βογιαρῶν, στὸ Δικαστήριον τῶν Ἡγεμόνων τῆς Μόσχας.

Γεννήθηκε τὸ ἔτος 1507. Ὁ πατέρας του, Στέφανος Ἰβάνοβιτς, ἦταν ἄνθρωπος φωτισμένος καὶ πλήρης στρατιωτικῆς ιδιοφυΐας, ἐτοίμασε δὲ προσεκτικὰ τὸν γιὸν του γιὰ νὰ λάβῃ θέσι σὲ κάποια κυβερνητικὴ ὑπηρεσία. Ἡ εὐσεβὴς μητέρα του Βαρβάρα, ἡ ὁποία ἐκοιμήθη ὡς Μοναχὴ μὲ τὸ ὄνομα Βαρσανουφία, ἐμφύτευσε στὴν ψυχὴ τοῦ γιουῦ τῆς εἰλικρινῆ πίστη καὶ βαθειὰ εὐσέβεια. Ὁ νεαρὸς Θεόδωρος Κολιτσέφ ἐφήρμοξε μὲ ἐπιμέλεια τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὶς ἐπιταγὰς τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Ὁ Μέγας Πρίγκηψ τῆς Μόσχας Βασίλειος ὁ Τρίτος, πατέρας τοῦ Ἰβάν τοῦ Τρομεροῦ, τὸν προώθησε στὸ δικαστικὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν νεαρὸ Θεόδωρο δὲν τὸν προσείλκυε αὐτὴ ἡ προοπτικὴ. Ἐχοντας ἐπίγνωσι τῆς κοσμικῆς ματαιοδοξίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτιῶν του, ὁ Θεόδωρος ἐλκυόταν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσι βιβλίων καὶ ἀπὸ τὰ προσκυνήματα στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς. Ἡ ζωὴ στὴν Μόσχα ἀπωθούσε τὸν νεαρὸ ἀσκητὴ.

Τὴν Κυριακὴν, 5 Ἰουνίου 1537, κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία, ὁ Θεόδωρος αἰσθάνθηκε στὴν ψυχὴ του ἔντονα τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος: «Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν» (Ματθ. στ' 24), οἱ ὅποιοι καθώρισαν τελικῶς τὴν ζωὴ του. Προσευχήθηκε διακαῶς στοὺς θαυματουργοὺς Ἁγίους τῆς Μόσχας καὶ χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ τοὺς συγγενεῖς του, ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὴν Μόσχα καὶ γιὰ λίγο διάστημα κρύφθηκε, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον, στὸ χωριὸ Χίτζνα, κοντὰ στὴν Λίμνη Ὀνέγκα, κερδίζοντας τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὡς βοσκός.

Μετὰ ἔφυγε γιὰ τὸ φημισμένο Μοναστήρι Σολοφσκι στὴν Λευκὴ Θάλασσα. Ἐκεῖ, μετὰ ἀπὸ ἐνάμισον χρόνον δοκιμασίας, ὁ Ἡγούμενος Ἀλέξιος τὸν ἔκρινε Μοναχό, δίδοντάς του τὸ ὄνομα Φίλιππος. Ἐκάνε ὑπακοὴ στὸν Γέροντα Ἰωνᾶ Σαμινᾶ, συνασκητὴ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Σβιρ (30 Αὐγούστου). Ὑπὸ τὴν καθοδήγησι τῶν ἐμπειρῶν Γερόντων, ὁ Φίλιππος συνεδύαζε τὴν ἀδιάλειπτη προσευχὴ μὲ τὴν βαρεῖα ἐργασία.

Τὸ 1546 στὸ Νόβγκοροντ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεοδόσιος προήγαγε τὸν Φίλιππον σὲ Ἡγούμενον τῆς Μονῆς Σολοφσκι, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποβιώσαντος Ἡγουμένου Ἀλεξίου. Τὸ Μοναστήρι γνώρισε πνευματικὴ ἀναγέννησι. Ὁ Ἅγιος Φίλιππος οἰκοδόμησε δύο Ναοὺς: μίαν Ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὸ ἔτος 1557, καὶ μίαν Ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Ἡγούμενος συμμετεῖχε καὶ ὁ ἴδιος στὶς ἐργασίες, ὡς ἀπλὸς ἐργάτης, βοηθώντας τοὺς νὰ βελτιώσουν τὰ τεῖχη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ κατ' αὐτὴ τὴν περίοδον ἀνθίσεν στὸ Μοναστήρι· ὁ Ἅγιος Ἡγούμενος ἀγωνιζόταν μὲ τοὺς ἐν Χριστῷ Ἀδελφούς του καὶ ὑποτακτικούς του, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται οἱ Ἅγιοι Ἰωάννης καὶ Λογγίνος τῆς Γιαρένγκα (3 Ἰουλίου) καὶ Βασσιανὸς καὶ Ἰωνᾶς τοῦ Περτομίνσκ (12 Ἰουλίου). Ὁ Ἅγιος Φίλιππος συχνὰ ἀποσυρόταν σὲ κάποιον ἐρημικὸ σημεῖον στὴν ἄγρια φύση γιὰ προσευχὴν, σὲ ἕνα μέρος ποὺ ἔμεινε γνωστὸ ἀργότερα ὡς ἡ ἔρημος Φιλίπποφ.

Ἀλλὰ ὁ Κύριος προετοίμαζε τὸν Ἅγιο γιὰ κάτι ἄλλο. Στὴν Μόσχα, ὁ Τσάρος Ἰβάν Δ' ὁ Τρομερὸς θυμήθηκε τὸν ἐρημίτη τοῦ Σολοφσκι, τὸν ὁποῖον γινώριζε ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν καλὴ ἐντύπωσιν ποὺ τοῦ προξένησε, ὅταν ὡς Ἡγούμενος ἔλαβε μέρος στὴν τοπικὴ Σύνοδον τῆς Μόσχας τῶν «100 Κεφαλαίων» τὸ 1551. Ὁ Τσάρος ἤλπιζε ὅτι θὰ εὑρίσκε στὸν Ἅγιο Φίλιππον ἕνα πνευματικὸ σύμβουλον. Ἡ ἐπιλογὴ τοῦ Ἁγίου Φιλίππου ὡς Ἀρχιεπιμεινός τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φαινόταν ὡς ἡ καλύ-

τερη δυνατή, μετὰ τὴν παραίτησι τοῦ Μητροπολίτου Ἀθανασίου εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας γιὰ τὶς βιαιότητες τοῦ Τσάρου.

Γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα, ὁ Ἅγιος ἤρνεϊτο νὰ ἀναλάβῃ τὸ μεγάλο αὐτὸ βᾶρος, ἀφοῦ ὁ Τσάρος δὲν ἐπίδεχόταν κάποιας οὐσιαστικῆς πνευματικῆς ἐπιρροῆς. Ὁ Ἅγιος προσπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Τσάρο, νὰ προβῇ στὴν κατάργησι τοῦ φοβεροῦ σώματος τῶν Ὀπριτσνίκι, τῆς μυστικῆς τοῦ ἀστυνομίας, ἡ ὁποία ἐπιδιδόταν σὲ ἀπίστευτες ἀνθαιρεσίες καὶ βιαιότητες. Ὅμως ὁ Ἰβάν ὁ Τρομερὸς ὑποστήριζε τὴν πολιτικὴ ἀναγκαιότητά της, μὴ προβαίνων στὴν κατάργησί της. Τέλος, ὁ φοβερὸς Τσάρος καὶ τὸ ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο ἤλθαν σὲ συμφωνία: ὁ Φίλιππος νὰ μὴν παρεμβαίῃ στὶς ὑποθέσεις τῆς Ὀπριτσνίκι καὶ γενικὰ στὴν λειτουργία τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ νὰ δύναται νὰ μεσιτεύῃ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ.

Στις 25 Ἰουλίου 1566, ἔγινε ἡ Ἐνθρόνισις τοῦ Ἁγίου ὡς Μητροπολίτου στὴν Μόσχα καὶ ἐπέδειξε σημαντικὴ δραστηριότητα στὴν ὀργάνωσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ στὴν τόνωσι τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Ποιμνίου του. Σχετικὰ δὲ μὲ τὸν ρόλο του, εἶπε ὁ Ἅγιος σὲ κάποια περίστασι τὰ ἑξῆς, ἀπευθυνόμενος στὸν Τσάρο, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀξιωματημένα καὶ ἔχουν διαχρονικὴ ἀξία καὶ σημασία: «Ἄν δὲν μαρτυρῶ τὴν ἀλήθεια, θὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου ἀνάξιο γιὰ τὴν θέσι μου ὡς Ἐπισκόπου.

Ἄν ὑποκλίνωμαι στὸ θέλημα τῶν ἀνθρώπων, τί θὰ ἀπολογηθῶ στὸν Χριστὸ κατὰ τὴν Ἡμέρα τῆς Κρίσεως;»!...

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Ἰβάν ὁ Τρομερὸς ἐπιθυμοῦσε ἡ Ὀπριτσνίκι νὰ παρουσιάζεται ὡς μία μορφή μοναστικῆς ἀδελφότητος, ὥστε νὰ ὑπηρετῇ τὸν Θεὸ μὲ ὄπλα καὶ στρατιωτικὰ ἔργα. Οἱ Ὀπριτσνίκι ἔπρεπε νὰ ἐνδύωνται μὲ μοναχικὸ ἔνδυμα καὶ νὰ παρακολουθοῦν τὶς μακρὲς καὶ κουραστικὲς Ἀκολουθίες στὴν Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖες διαρκοῦσαν ἀπὸ τὶς 4 ἕως τὶς 10 τὸ πρωί. Ὁ Ἅγιος Φίλιππος θεώρησε, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ συμβαίῃ αὐτὴ ἡ θλιβερὴ παρωδία καὶ ὁ Σταυρὸς νὰ «ὑπηρετῇ» τὸ ξίφος. Κατενόησε μάλιστα πόσο ἀμετανόητοι ἦσαν οἱ Ὀπριτσνίκι καὶ πόση κακία καὶ φθόνος κρύβονταν κάτω ἀπὸ τὶς μαῦρες κεφαλές τους, διότι προέβαιναν διαρκῶς σὲ δολοφονίες καὶ μαζικὲς αἱματοχυσίες.

Ο Άγιος Φίλιππος αποφάσισε να έναντιωθῆ στὸν Ἰβάν ἐξ αἰτίας ἐνὸς νέου κύματος ἐκτελέσεων κατὰ τὰ ἔτη 1567-1568. Ὁ Τσάρος ἄρχισε νὰ δείχνῃ ὄλο καὶ μεγαλύτερη σκληρότητα σὲ ὅσους ἦσαν ἀντίθετοι στὴν πολιτικὴ του, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅσους ὑποπτευόταν γιὰ δῆθεν συνωμοσία μὲ τὸν Βασιλέα τῆς Πολωνίας ἐναντίον του. Οἱ ἐκτελέσεις καὶ οἱ σφαγὲς ἀθῶων θυμάτων ἀκολουθοῦσαν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη καὶ ἦσαν ἀναρίθμητες.

Ὁ Άγιος, κάνοντας χρῆσι τοῦ δικαιώματός του, παρεμβαίνοντας ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας, κατήγγειλε εὐθαρσῶς τὶς φρικτὲς καὶ ἄδικες βιαιότητες, δημόσια καὶ κατ' ἰδίαν. Ἡ ὀριστικὴ ρῆξι τῶν δύο ἀνδρῶν ἐπῆλθε τὴν ἀνοιξι τοῦ 1568, ὅταν ὁ πανίσχυρος Τσάρος μὲ τοὺς Ὀπριτσνίκι εἰσῆλθαν στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὸ Κρεμλίνο μὲ μοναχικὰ ἐνδύματα, ὅπως ἦταν ἢ συνήθειά τους, καὶ ὁ Άγιος Φίλιππος ἀρνήθηκε νὰ τὸν εὐλογήσῃ, καὶ ἄρχισε νὰ καταγγέλλῃ ἀνοικτὰ τὶς ἄνομες πράξεις τῆς μυστικῆς του ἀστυνομίας.

Τὸ μέλλον τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἱεράρχου Ἁγίου Φιλίππου ἦταν πλέον διαγεγραμμένο. Ὁ Ἰβάν ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὰ προσχήματα καὶ συνέστησε Μητροπολιτικὸ Δικαστήριον, γιὰ νὰ ἀπευθύνῃ ἐναντίον του διάφορες κατηγορίες. Ὁ Άγιος κατηγορήθηκε μάλιστα ἀκόμη καὶ γιὰ μαγεία (!), μὲ πρωτοστάτῃ τὸν Ἡγούμενον τοῦ Σολοφσκι καὶ κάποιους Μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐπιστρατευθῆ σὲ σκευωρία κατ' αὐτοῦ.

Μὲ τὸν τρόπο τοῦτο, ἐπέβαλαν στὸν Άγιο ποινὴ φυλακίσεως, ἀλλὰ τὸν ὑποχρέωσαν νὰ λειτουργήσῃ στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Κοιμήσεως στὶς 8 Νοεμβρίου 1568. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας ἐφώρμισαν στὸν Ναὸ οἱ Ὀπριτσνίκι, οἱ ὁποῖοι ἐπιτέθηκαν κατὰ τοῦ Ἁγίου, τοῦ ἀφῆρσαν τὰ ἱερὰ Ἄμφια καὶ τὸν ἐνέδυσαν μὲ κουρέλια, τὸν ἔσυραν ἔξω ἀπὸ τὸν Ναὸ καὶ τὸν ὠδήγησαν μακριά, στὸ Μοναστήρι τῶν Θεοφανίων.

Τὸν φυλάκισαν στὸ κελάρι τοῦ Μοναστηριοῦ. Τοποθέτησαν τὰ πόδια του καὶ στὰ χέρια του ἀλυσίδες, πέρασαν μία βαρεῖα ἀλυσίδα γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό του καὶ τὸν ἄφησαν νηστικό. Ἐβαλαν δίπλα του καὶ μία νηστικὴ ἀρκούδα. Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες, τὸν βοῆκαν προσευχόμενον ἐνῶ ἡ ἀρκούδα καθόνταν δίπλα του ἡσυχῇ. Ἄντι ὁ Τσάρος νὰ καταπραῦνθῇ, θύμωσε ἀκόμη περισσότερο καὶ διέταξε νὰ φονεύσουν ὅλους τοὺς συγγενεῖς του, τὸ γένος Κολιτσέφ, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἀγαπημένο του ἀνεψιό, τοῦ ὁποίου τὸ

κομμένο κεφάλι ἔφεραν στὸν Ἅγιο Φίλιππο. Τέλος, τὸν ἐξώρισαν ἀκόμη μακρύτερα, στὸ Μοναστήρι τοῦ Τβέρ Ὀτρόχ.

Στις 23 Δεκεμβρίου 1569, ὁ Ἅγιος Φίλιππος στραγγαλίσθηκε ἀπὸ τὸν Μαλιούτα Σκουράτωφ, τὸν πιὸ θηριώδη ἀπὸ τοὺς φρουροὺς τοῦ Τσάρου. Τὸ 1591, ὅταν Τσάρος ἦταν ὁ Θεόδωρος Ἰβάνοβιτς, τὸ ἱερὸ Λειψάνο τοῦ Ἱερομάρτυρος Ἁγίου Φιλίππου μεταφέρθηκε στὴν Μονὴ τοῦ Σολοφσκι. Τὰ λειτουργικὰ Μηνναῖα τοῦ 1636 ἀναγράφουν γιὰ τὴν μεγάλη τιμὴ, τῆς ὁποίας ἔχαιρε ὁ Ἅγιος.

Τὸ 1646 ὁ Τσάρος Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς ἀπεφάσισε τὴν διενέργεια μετακομιδῆς τοῦ ἀφθάρτου Λειψάνου τοῦ Ἁγίου στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Κοιμήσεως στὴν Μόσχα, ὅπου μὲ ἀπόφασί του ἐναπέθεσαν στὴν χεῖρα τοῦ Ἁγίου ἓνα γράμμα, μὲ τὸ ὁποῖο ζητοῦσαν νὰ συγχωρησῇ τὸν Ἰβάν γιὰ ὅσα τοῦ ἔκανε.

Ἀρχικὰ, ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Φιλίππου ἐωρτάζετο ἀπὸ τὴν Ρωσικὴ Ἐκκλησία στὶς 23 Δεκεμβρίου. Τὸ 1660 ἡ ἑορτὴ μεταφέρθηκε στὶς 9 Ἰανουαρίου, ἐνῶ ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ ἱεροῦ Αὐτοῦ Λειψάνου στὴν Μόσχα ἐορτάζεται στὶς 31 Ἰουλίου.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Φίλιππος Μητροπολίτης Μόσχας μαρτύρησε ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας, καταγγέλων τὴν κρατικὴ βία, αὐθαιρεσία καὶ τυραννία, ὅπως καὶ κάθε καταπιεστικό, ἀνελεύθερο, ἀπάνθρωπο καὶ ἀντίθεο Ὀλοκληρωτισμό.

